

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 005.962.13-044.347:[005.936:005.936.3](045)

Волошина С. В.,
кандидат економічних наук,
доцент;

Костакова Л. Д., асистент

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: sv_s_1165@mail.ru
e-mail: linakostakova@gmail.com

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТИВНОСТІ В УПРАВЛІННІ ЗАВАНТАЖЕННЯМ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА

Voloshyna S. V.,
Candidate of Economic Sciences ,
Associate Professor;

Kostakova L. D., Assistant

Donetsk National University
of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: sv_s_1165@mail.ru
e-mail: linakostakova@gmail.com

ENSURING ADAPTABILITY IN ENTERPRISE MANUFACTURING FORCE CHARGING MANAGEMENT

***Мета.** Мета статті полягає в розробці науково-методичних і практичних рекомендацій до управління завантаженням виробничих потужностей із забезпеченням адаптивності функціонування виробничого підприємства як економічної системи.*

***Методи.** Застосовані загальні і спеціальні методи наукового дослідження економічних процесів: системного аналізу, узагальнення та абстрагування, порівняння, групування, логічний метод, історичний метод, діалектичний метод тощо.*

***Результати.** Досліджено властивості виробничого підприємства як економічної системи. Доведено необхідність забезпечення адаптивності в управлінні завантаженням виробничих потужностей. Встановлено існування двох основних історично сформованих концептуальних підходів до розуміння категорії «виробнича потужність підприємства». Доопрацьовано алгоритм управління завантаженням виробничих потужностей на підприємстві. Встановлено стратегічний характер управління завантаженням виробничими потужностями. Поглиблено класифікацію факторів, які визначають розмір і рівень використання виробничих потужностей підприємства. Визначено роль різних груп факторів у досягненні стратегічних орієнтирів розвитку підприємства. Запропоновано реалізацію адаптивності до управління завантаженням виробничих потужностей на основі оцінки варіативності ринкових ситуацій, врахування технологічної спеціалізації підприємства, створення резерву потужностей.*

Наукова новизна результатів дослідження полягає у подальшому розвитку підходів до управління виробничими потужностями підприємства на ринкових засадах. Розроблені пропозиції ґрунтуються на оцінці можливостей пристосування підприємства до зміни середовища функціонування. Застосування наданих пропозицій спрямоване на розробку динамічного механізму управління виробничими потужностями підприємства, що ґрунтується на багатоваріантності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості посилення стратегічної спрямованості управлінських рішень стосовно використання виробничого

потенціалу підприємства.

Ключові слова: *виробнича потужність, адаптивність як характеристика економічної системи, завантаження, робочий час, управління завантаженням, фактори, стратегічний аспект.*

Постановка проблеми. Сучасний динамізм розвитку товарних ринків вимагає від вітчизняних товаровиробників своєчасного реагування на зміни зовнішнього середовища шляхом пристосування (адаптації) їх виробничого потенціалу до нових умов діяльності. У першу чергу це стосується такої складової потенціалу як виробничі потужності.

Проблема управління завантаженням виробничих потужностей вітчизняних підприємств у загальному плані характеризується неповним використанням наявної технічної бази, переважна частина якої має критичний рівень зносу. До того ж наявна розбалансованість виробничих потужностей на різних стадіях єдиного технологічного процесу виробництва. Існування зазначеної проблеми обумовлює економічні втрати підприємств у вигляді постійного зростання собівартості продукції, зниження продуктивності праці, віддачі від функціонуючого капіталу, прибутку, рентабельності, зростання випуску продукції невисокої якості, яка неспроможна конкурувати на товарних ринках та ін. Найбільш прямий вплив незадовільний стан використання потужностей має на витрати виробництва, що проявляється у постійному зростанні витрат, пов'язаних з утриманням та експлуатацією основних засобів внаслідок обслуговування фізично спрацьованої техніки, необхідністю перенесення на продукт повної вартості тих її елементів, фактичне використання яких не відповідає їх спроможності тощо.

Отже, управління завантаженням виробничих потужностей вітчизняних підприємств нині має надзвичайну актуальність, оскільки повне їх використання обумовлює мінімальні витрати виробництва, максимальну продуктивність праці, фондівіддачу, прибуток, рентабельність, що забезпечує високу ефективність як окремої виробничої одиниці, так і підприємства в цілому, його конкурентоспроможність на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість досліджуваного питання є незаперечна, про що свідчить велика кількість наукових надбань. Питання управління завантаженням виробничих потужностей підприємств досліджували такі науковці як: С. М. Бухало, В. Б. Войцеховський, Н. П. Коновалова, Й. М. Петрович, Ж. Рішар, І. Б. Швець та інші, які багато уваги приділили сутності категорії «виробнича потужність», методичним підходам до оцінювання її рівня в різних галузях національної економіки, факторам її формування, умовам ефективного використання тощо [1– 5]. Серед сучасних дослідників даної предметної області – І. О. Геєць, Ю. А. Єгупов, І. М. Мазур, І. В. Несторишен, Й. М. Петрович, Р. С. Распопов, І. Б. Швець та інші, котрі акцентували увагу на економічних аспектах оцінювання виробничої потужності та її місці в організаційно-економічному механізмі управління підприємствами [6 – 9].

Але, разом з тим, рівень теоретичної розробленості проблеми ефективного завантаження виробничих потужностей з урахуванням сучасної практичної проблематики не є достатнім. Потребують більш глибокого вивчення питання побудови механізму управління завантаженням виробничих потужностей в нестабільних умовах розвитку середовища підприємства, забезпечення адаптивності даного процесу тощо.

Мета статті полягає в розробці науково-методичних і практичних рекомендацій до управління завантаженням виробничих потужностей із забезпеченням адаптивності функціонування виробничого підприємства як економічної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових публікацій в області управління виробничими потужностями показав на переважання досліджень радянського періоду, який характеризувався стабільними умовами розвитку макро- і мікросередовища функціонування підприємств. Тому профіль завдань, що вирішувалися в той час, як власне і методи їх розв'язання, були вкрай обмеженими. Такі питання, як зміна попиту, коливання споживчих властивостей продукції, її ціни тощо не досліджувалися в силу тривалої

незмінності їх рівнів.

Зміна умов господарювання в Україні на ринкові обумовила необхідність дослідження питань розвитку підприємства як проблематики динамічної економічної системи.

Будь-яке виробниче підприємство як економічна система ринкового типу характеризується комплексом різноманітних властивостей, основними з яких є цілісність (існування системи як єдиного цілого), складність (наявність багато чисельних зв'язків між елементами системи), структурованість (наявність в системі взаємопов'язаних та упорядкованих елементів), ієрархічність (підпорядкованість елементів системи), цілеспрямованість (орієнтація системи у розвитку на поставлену мету), оптимальність (функціонування системи за найкращим варіантом), керованість (свідома організація цілеспрямованого функціонування), адаптивність (здатність системи пристосовуватися до різних умов навколишнього середовища, виробництва, праці, обміну, життя) тощо.

Наукова спільнота (І. Ансофф, І. А. Пітайкіна, О. А. Пастухова, В. М. Ячменьова, Р. Ханалієв, А. П. Максимович, Д. З. Чуйко, В. Н. Фомін, Й. Шумпетер, Р. Нельсон, Р. Акофф та ін.) пов'язує адаптивність з такими ознаками економічної системи як гнучкість (швидка реакція виробника на будь-які зміни в зовнішньому середовищі та адаптація до них), ефективність (досягнення позитивного результату в діяльності), конкуренція (прагнення виробника до найкращого задоволення потреб споживачів), стійкість (збереження досягнутого результату) та ін.

Особливу увагу звернемо на позицію в цьому питанні розробника теорії стратегічного управління І. Ансоффа, який під адаптивністю розумів здатність, можливість й мотивацію для того, щоб думати і діяти стратегічно [10]. Тобто пристосування до змін середовища має відбуватися відповідно до стратегічної спрямованості розвитку суб'єкта господарювання.

Адаптивність слід вважати невід'ємною характеристикою функціонування підприємства загалом та усіх його елементів, до числа яких відноситься й виробничий потенціал. Потенційну і реальну віддачу від останнього відображає виробнича потужність підприємства.

Дослідивши наукову думку на сутність категорії «виробнича потужність підприємства», було встановлено існування двох основних історично сформованих концептуальних підходів:

– виробничого підходу, згідно якого виробнича потужність – це максимально можливий випуск продукції, видобутку або переробки сировини в одиницю часу (рік, місяць, добу, зміну) у встановленій номенклатурі при повному використанні устаткування, площ, застосуванні прогресивної технології та найбільш досконалій організації виробництва;

– економічного підходу, за яким виробнича потужність розглядається як максимально можливий обсяг продукції, який може бути вироблений підприємством і реалізований на ринку споживачу при досягненні найкращого фінансового результату. Тобто при даному підході враховуються ринкові фактори.

За обох підходів науковцями наголошується, що ефективність використання виробничої потужності підприємства буде залежати від того, наскільки повно вона буде завантажена.

Виробнича потужність підприємства загалом визначається за потужностями провідних фабрик, цехів, дільниць або агрегатів з урахуванням заходів по ліквідації «вузьких місць». «Вузькі місця» виникають внаслідок незбалансованості виробничих потужностей між взаємопов'язаними стадіями виробництва. Водночас з урахуванням економічного підходу невикористані виробничі потужності є наслідком існування неефективного для виробника споживчого попиту, тобто існування попиту на такі види продукції, виробництво яких є збитковим.

Управління завантаженням виробничих потужностей на підприємстві передбачає вивчення впливу факторів, що пояснюють розрив між обсягами виробництва. Даний процес проводиться у декілька етапів.

На першому етапі необхідно порівняти загальний час теоретичного функціонування засобів праці з фактичним (офіційним) часом. Різниця цих двох показників часу виділяє час їх бездії в результаті впливу фактичних та умовних причин.

Другий етап складається з порівняння офіційного робочого часу з тією кількістю часу, що передбачена стратегією на довгостроковий або короткостроковий періоди (без врахування перерв, що пов'язані з проведенням зборів, відпусток, підготовкою персоналу, затратами часу на утримання обладнання). Розрив відображає робочий час, який був недостатньо використаний підприємством через помилки в його стратегії. Оптимальне використання обладнання, що є на підприємстві в рамках заданої стратегії не обов'язково відповідає його максимальному використанню. Наприклад, для надання більшої чіткості всьому виробництву, підприємство може бути зацікавленим в тому, щоб завантажити на деяких етапах технологічного процесу обладнання вище допустимого рівня (перезавантаженість). Така ситуація несе певні витрати і повинна визначатися аналітиком, який в свою чергу виявляє переваги такого функціонування обладнання в досягненні кінцевих результатів діяльності підприємства. У деяких випадках причина завантаженості обладнання понад норму може полягати в його особливостях, що є ознакою неналежної організації виробництва.

На третьому етапі можна врахувати запрограмовані зупинки у функціонуванні підприємства для досягнення кращої роботи підприємства. Мова йде про зупинки в діяльності, які пов'язані з: перервами, навчанням, необхідним обслуговуванням обладнання.

Четвертий етап складається з порівняння попередніх даних, отриманих в рамках стратегії використання обладнання протягом довго- та середньострокового періоду з робочим часом, що відповідає короткостроковому періоду. І якщо останнє враховує умови ринку, то розрив між часом роботи за середній та довгостроковий періоди відображає стратегічні помилки підприємства.

На наступних етапах, що передбачаються процесом управління завантаженням виробничої потужності підприємства, слід виявити використання реального та продуктивного робочого часу, який повністю не відображає якість роботи обладнання, оскільки вона не враховує можливе зниження ритму виробництва [4, с. 189].

Загальним концептуальним підходом до побудови економічного механізму управління завантаженням виробничих потужностей вважаємо виявлення та можливість реагування підприємства на фактори, що визначають виробничу потужність та впливають на процес її використання, а відтак – через витрати виробництва на фінансові результати діяльності.

Величина виробничої потужності підприємства визначається наступними факторами:

- розміром, технічним рівнем і складом основного устаткування (обладнання). Тобто виробнича потужність підприємства залежить від питомої ваги активної частини основних засобів, їх якісного складу, вікової структури, ступеня придатності засобів праці та ін.;
- прогресивністю технології, що використовується і відповідно обумовлює розмір трудомісткості виготовлення одиниці продукції;
- режимом роботи;
- техніко-економічними нормативами використання устаткування, рівень яких впливає на продуктивний час роботи засобів праці;
- пропорційністю виробничих потужностей основних ланок технологічного процесу;
- номенклатурою та асортиментом продукції, що планується до випуску;
- кваліфікацією кадрів, яка впливає на використання устаткування;
- наявністю «вузьких місць» у виробництві;
- розміром виробничих площ;
- якістю сировини і матеріалів, які йдуть в обробку.

Так, рівень використання виробничої потужності підприємства залежить від дії таких факторів:

- циклічність розвитку економіки, яка обумовлює рівень сукупного попиту на товари і послуги і відповідно напрямом розвитку виробників. На етапі спаду використання виробничих потужностей буде знижуватися, а на етапі росту – підвищуватися;

- рівень платоспроможного попиту на продукцію, на виробництві якої спеціалізується підприємство (місткість ринку по певному товару) та динаміка його зміни. У випадку значної місткості ринку та очікуваної тенденції її росту використання виробничих потужностей потенційно буде високим і до того ж підвищуватиметься;

- рівень конкуренції на ринку, який обумовлює розміри випуску однотипної продукції, яку споживачі бажатимуть отримати від конкретного виробника. Із загостренням конкуренції підприємства можуть мати проблеми із забезпеченням належного завантаження своїх потужностей;

- організація матеріально-технічного забезпечення, стан якої впливає на можливість виконання виробничої програми підприємства;

- забезпеченість підприємства кваліфікованими трудовими ресурсами, повнота якої також визначає спроможність підприємства виконати свої виробничі плани;

- рівень організації виробництва, праці та управління, що обумовлює стан трудової і виконавчої дисципліни, узгодженість в роботі управлінського персоналу, трудомісткість виготовлення продукції;

- форми оплати праці персоналу, які відображають наявність достатніх стимулів до виконання виробничої програми та інших.

Характерною особливістю другої групи факторів є те, що їх частина вважається зовнішніми (ринковими), а друга частина – внутрішніми (керованими). Так, до зовнішніх факторів, що впливають на використання виробничих потужностей підприємств слід віднести із наведеного вище переліку з 1 по 5. Останні два фактори відображають умови, які можуть бути свідомо змінені керівництвом кожного підприємства. Крім того, потрібно постійно вивчати поведінку ринкових факторів задля пристосування до їх дії. Характерною особливістю другої групи факторів є й те, що на їх здійснення практично не потрібні значні капітальні вкладення.

Серед зовнішніх факторів найбільший вплив нині здійснюють наступні: циклічність розвитку економіки, рівень конкуренції, стан забезпеченості виробничими ресурсами. Внутрішні фактори відображають технологічні аспекти конкретного виробництва.

Усі зазначені фактори мають властивість постійно змінюватися, що й обумовлює зміни у розмірах виробничої потужності кожного підприємства та результатах її використання. Тому з метою забезпечення ефективності виробництва, збалансованості ринкового попиту і пропозиції на підприємствах має бути забезпечена адаптивність в управлінні завантаженням виробничих потужностей, в основі якої лежить свідоме керування впливовими факторами.

Дослідження зовнішніх факторів та вміння підприємства пристосовуватися до їх мінливості надасть підприємству змогу чітко визначити свої стратегічні орієнтири щодо ефективного використання наявних виробничих потужностей, а врахування дії внутрішніх факторів – побудувати механізм узгодженості їх величини між окремими технологічними ланками та забезпечити стабільність їх використання.

З огляду на значний знос технічної бази вітчизняних підприємств важливим елементом механізму управління потужностями мають стати також процеси обґрунтованого формування розмірів резервної потужності на кожній стадії технологічного ланцюгу. В сучасних теоретичних надбаннях цій проблемі приділяється недостатньо уваги попри те, що резервна потужність має на меті забезпечити безперервне виробництво особливо в пікові години, забезпечуючи застаріле обладнання, яке функціонує на вітчизняних підприємствах, необхідними деталями та запасними частинами в найкоротший проміжок часу.

До того ж бракує наукових досліджень щодо оцінки впливу основних факторів на

віддачу від наявних у виробництві потужностей.

Вирішенню вище зазначених проблем будуть сприяти заходи, що будуть спрямовані на ліквідацію або часткове усунення факторів негативного впливу на процес управління виробничими потужностями, а також врахування ринкових факторів при управлінні ними.

Результати виконаного авторами дослідження були побудовані з урахуванням наступних особливостей управління завантаженням потужностей вітчизняних підприємств на засадах економічного підходу, який слід вважати основним в ринкових умовах господарювання та з акцентом на забезпечення адаптивності:

- ринкова невизначеність умов господарювання підприємств вимагає моделювання декількох ситуацій їх майбутнього розвитку (прогнозування обсягів продажу з урахуванням співвідношення ціни та якості продукції);

- технологічна спеціалізація підприємства обумовлює необхідність чіткого спряження потужностей виробничих ланок, що працюють в єдиному технологічному ланцюгу;

- старіння технологічного обладнання, наслідком чого виступає збільшення частоти і тривалості збоїв у виробництві, потребує наявності резервних виробничих потужностей, які мають переглядатися з часом функціонування.

Таким чином, управління завантаженням виробничих потужностей на підприємстві має відбуватися насамперед у взаємозв'язку з розвитком відповідного товарного ринку. Для цього підприємства мають аналізувати стан даного ринку, складати довгострокові прогнози за ключовими параметрами розвитку відокремлено внутрішнього і зовнішнього його сегментів. Межі прогнозних значень дадуть змогу змодельювати потенційні ринкові ситуації.

У подальшому на підставі результатів діагностики використання виробничих потужностей на підприємстві в контексті взаємозв'язку зі стратегічними орієнтирами його розвитку мають бути обраховані необхідні розміри виробничих потужностей за основними стадіями виробництва, визначено розмір їх додаткового введення та резерв невикористаної пропускної спроможності. Останній аналізується з позицій перспектив підприємства і у випадку сталого розвитку може прийматися рішення щодо зменшення потужностей певних ланок. Окремим етапом є обґрунтування розмірів резервної потужності підприємства з огляду на ступінь впливу наступних факторів: частота простоїв обладнання, час даних простоїв та середній вік устаткування.

Висновки. Забезпечення адаптивності в управлінні завантаженням виробничих потужностей є умовою як виживання, так й ефективного функціонування виробничих підприємств в умовах змін зовнішнього середовища, пристосування до них та своєчасного реагування на них.

Авторами розроблені рекомендації по розробці механізму стратегічного управління завантаженням виробничих потужностей підприємства. Так, перш за все потрібно проаналізувати дійсний рівень використання виробничих потужностей базового підприємства. У подальшому складається довгостроковий прогноз розвитку галузевого ринку та виявляються очікувані тенденції споживання продукції, які переносяться як кількісні параметри для визначення обсягів збуту і виробництва продукції. Разом з обсягами слід прогнозувати також ціни на продукцію та її якість, що буде диктувати підприємствам завдання щодо управління витратами та якістю продукції. Наступним етапом досліджень слід вважати порівняння прогнозованих обсягів виробництва з наявними потужностями з урахуванням пропорцій між окремими ланками виробництва. В разі існування «вузьких місць у виробництві» приймаються рішення щодо нарощування потужностей. При існуванні «широких місць у виробництві» розробляються рішення щодо використання незадіяних потужностей.

Отже, економічне завдання по забезпеченню ефективного використання виробничих потужностей підприємства вирішується як розв'язання задачі по оптимізації виробничої програми з обмеженням за ринковим попитом та розміром виробничих потужностей у

розрізі основних виробничих ланок. Однак в разі перевищення ринкового попиту над потужностями обмеження за потужностями в оптимізаційній задачі знімається.

Загалом завдання забезпечення оптимального завантаження виробничих потужностей підприємства є стратегічним, оскільки потребує значного часу на реалізацію при певних інвестиціях.

Список літератури / References

1. Войцеховский В. Б. Моделирование и оптимизация развития производства / В. Б. Войцеховский. – К.: Техніка, 1980. – 128 с.

Voitsekhovskiy, V. B. (1980). *Modelling and production development optimization* [Modelirovanie i optimizatsiya razvitiya proizvodstva]. Kyiv, Technika, 128 p.

2. Коновалова Н. П. Производственные мощности предприятий: (Эффективное использование) / Н. П. Коновалова. – М.: Экономика, 1987. – 64 с.

Konvalova, N. P. (1987). *Production capacity of: (Effective utilization)* [Proizvodstvennyie moschnosti predpriyatiy: (Effektivnoe ispolzovanie)]. Moscow, Economics, 64 p.

3. Петрович И. М. Производственная мощность и экономика предприятия / И. М. Петрович, Р. П. Атаманчук. – М.: Экономика, 1990. – 110 с.

Petrovich, I. M., Atamanchuk, R.P. (1990). *Production capacity and business economics* [Proizvodstvennaya moschnost i ekonomika predpriyatiya]. Moscow, Economics, 110 p.

4. Ришар Ж. Аудит и анализ хозяйственной деятельности предприятия / Ж. Ришар. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 375 с.

Rishar Zh. (1997). *Audit and analysis of economic activities of an enterprise* [Audit i analiz hozyaystvennoy deyatelnosti predpriyatiya]. Moscow, Audit, UNITY, 375 p.

5. Швець И. Б. Управление производственными мощностями: методология, оценки, учет / И. Б. Швець. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1998. – 288 с.

Shvets, I. B. (1998). *Production capacity utilization management: methodology, evaluation, accounting* [Upravlenie proizvodstvennyimi moschnostyami: metodologiya, otsenki, uchet]. Donetsk: Institute of industrial economics of the National Academy of Sciences of Ukraine, 288 p.

6. Геєць І. О. Формування виробничої потужності авіапідприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / І. О. Геєць; Нац. авіац. ун – т. – К., 2011. – 21 с.

Haets, I. O. (2011). *Building of production capacity of aviation enterprise* [Formuvannia vyrobnychoi potuzhnosti aviapidpriemstv] author's abstract of dissertation ... Ph.D. in Economics; National aviation university, Kyiv, 21 p.

7. Мазур І. М. Управління використанням виробничих потужностей як фактор підвищення ефективності нафтогазобудівних підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04. / І. М. Мазур; Івано-Франків. нац. техн. ун – т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2008. – 20 с.

Mazur, I. M. (2008). *Production capacity utilization management as the main factor of efficiency increase of oil and gas producers* [Upravlinnia vikoristanniam vyrobnychiykh potuzhnostei yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti naftogazobudivnykh pidpriemstv] author's abstract of dissertation ... Ph.D. in Economics; Ivano-Frankivsk national technical university of oil and gas, Ivano-Frankivsk, 20 p.

8. Петрович Й. М. Механізм управління використанням виробничих потужностей машинобудівних підприємств / Й. М. Петрович // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – № 4. – Т. 1. – С. 13– 15.

Petrovich, Y. M. (2009). *Production capacity utilization mechanism at engineering companies* [Mehanizm upravlinnia vykorystanniam vyrobnychiykh potuzhnostei mashynobudivnykh pidpriemstv] *Visnyk of Khmelnytskyi national university*. Economic science, № 4, T. 1, P. 13 – 15.

9. Распопов Р. С. Управління виробничими потужностями на підприємствах кон-

дитерської галузі: автореф. дис. канд. ..екон. наук : спец. 08.00.04. / Распопов Р. С. – Донецьк, 2008. – 19 с.

Raspopov, R. S. (2008). *Production capacity control at enterprises of confectionery industry* [Upravlinnia virobnychymy potuzhnostiamy na pidpriemstvakh kondyterskoi galuzi] author's abstract of dissertation ... Ph.D. in Economics, Donetsk, 19 p.

10. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. – 416 с.

Ansoff, I. (1999). *The New Corporate Strategy* [Novaya korporativnaya strateg]. St. Petersburg, Publishing house «Peter», 416 p.

Дата надходження авторського оригіналу в редакцію: 18. 10. 2016 р.

Цель. Цель статьи состоит в разработке научно-методических и практических рекомендаций по управлению загрузкой производственных мощностей с обеспечением адаптивности функционирования производственного предприятия как экономической системы.

Методика. При подготовке статьи использованы общие и специальные методы научного исследования экономических процессов, в частности системного анализа, обобщения и абстрагирования, сравнения, группировки, логический метод, исторический метод, диалектический метод и др.

Результаты. Исследованы свойства производственного предприятия как экономической системы. Доказана необходимость обеспечения адаптивности в управлении загрузкой производственных мощностей. Установлено существование двух основных исторически сформировавшихся концептуальных подходов к пониманию категории «производственная мощность предприятия». Доработан алгоритм управления загрузкой производственных мощностей предприятия. Установлен стратегический характер управления загрузкой производственными мощностями. Углублена классификация факторов, определяющих размер и уровень использования производственных мощностей предприятия. Определена роль разных групп факторов в достижении стратегических ориентиров развития предприятия. Предложена реализация адаптивности к управлению загрузкой производственных мощностей на основе оценки вариативности рыночных ситуаций, учета технологической специализации предприятия, создания резерва мощностей.

Научная новизна результатов исследования состоит в дальнейшем развитии подходов к управлению производственными мощностями предприятия на рыночных основах. Разработанные предложения базируются на оценке возможностей приспособления предприятия к изменениям среды функционирования. Использование предложений направлено на разработку динамического механизма управления производственными мощностями предприятия, базирующемуся на многовариатности.

Практическое значение полученных результатов состоит в возможности усиления стратегической направленности управленческих решений относительно использования производственного потенциала предприятия.

Ключевые слова: производственная мощность, адаптивность как характеристика экономической системы, загрузка, рабочее время, управление загрузкой, факторы, стратегический аспект.

Object. To develop the methodological and practical recommendations for production capacity utilization control at the enterprise with ensuring the adaptability of enterprise's operation as economic system.

Methods. In research the next general and special methods were used: method of system analysis, generalization and abstraction methods, comparison, grouping method, logical and historical methods, dialectical method etc.

Results. The characteristics of production enterprise as economic system are analyzed.

The necessity of ensuring the adaptability in production capacity utilization control is proved. The existence of two main historical conceptual approaches to understanding the definition “production capacity of an enterprise” is established. The algorithm of production capacity utilization control at enterprise is updated. The strategic nature of production capacity utilization control is specified. The ranging of factors which measure the level of production capacity utilization at the enterprise is deepened. The role of different groups of factors in achieving strategic benchmark of the enterprise development is determined. The implementation of adaptability concerning the production capacity utilization control based on estimation of variability of market situations and considering the technical profile of the enterprise and creation of capacity reserve is suggested.

The scientific novelty of the research results consists in further development of approaches to capacity utilization control at the enterprise on market basis. The suggested propositions are based on the estimation of possibilities of enterprise’s adjustment to business environment change. The usage of the developed propositions is focused on creation of dynamic actions concerning enterprise’s capacity utilization control which are based on a multivariate.

The practical importance of the received results lies in a possibility to strengthen the strategic orientation of management decisions regarding enterprise’s capacity utilization.

Key words: *production capacity, adaptability as characteristic of economic system, utilization, working hours, capacity utilization control, factors, strategic aspect.*

УДК 311.1
Берідзе Т. М.,
кандидат технічних наук, доцент

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: bersdzet2008@rambler.ru

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Beridze T. M.,
Candidate of Technical Sciences,
Associate Professor

Donetsk national university
of Economics and Trade named
after Mykhailo Tuhun-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: bersdzet2008@rambler.ru

THE STATISTICAL ANALYSIS OF THE ENTERPRISE ECONOMIC VIABILITY INDEXES

Мета. *Метою статті є дослідження складових економічної стійкості гірничорудних підприємств. Визначення показників, що впливають на економічну стійкість. Дослідити застосування статистичного аналізу факторів впливу, як передумову прийняття ефективних управлінських рішень.*

Методи. *У процесі дослідження використовувалися методи та принципи системного аналізу об’єктів, методи фінансового аналізу, антикризового управління, моделі і методи діагностики економічного стану підприємств.*

Результати. *Проведене дослідження дозволяє оцінювати ефективність виробничої та фінансової політики в рамках самого підприємства; оцінювати ризики пов’язані з прийняттям управлінських рішень; вирішувати практичні задачі, пов’язані з основними*